

Тихончук Л.Х.,
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувачка кафедри менеджменту та публічного врядування
Національного університету водного господарства
та природокористування

ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ В ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Однією зі стратегічних цілей для України в реаліях сьогодення є створення умов для ефективної реінтеграції ветеранів російсько-української війни в суспільстві. Дослідження та аналіз міжнародного досвіду підтримки ветеранів Британії академічною спільнотою (в тому числі) дозволить розробляти та впроваджувати нові публічні механізми при розробці стратегій ветеранської політики в Україні та їх реалізації. Сполучене Королівство значну увагу приділяє досвіду та потребами військового та цивільного контингенту, що брав участь у бойових діях в Афганістані та Іраку. Чисельність Збройних Сил Сполученого Королівства скоротилась. При цьому потреба підтримки особового складу, який переходить до цивільного життя, підвищилась.

На життя ветеранів Сполученого Королівства має значний вплив історичне минуле. Так як і на різні сфери життєдіяльності британців в соціально-культурній сфері. В залежності від регіону країни законодавство має певні відмінності. Ці відмінності в першу чергу пов'язані з напрями державної політики стосовно зменшення дискримінації та нерівності між різними частинами Королівства. Ветеранська політика регіонів пов'язана з цими відмінностями.

Сполучене Королівство об'єднує Англію, Уельс і Шотландію та північну частину острова Ірландія. Утворення Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії передбачало персональний і політичний союз у Великій Британії та на Британських островах. У Сполученому Королівстві немає єдиної правової системи - при створенні сучасної держави колишнім незалежним державам було дозволено зберігати свої окремі системи права. Шотландія має свою власну (незалежну та частково відмінну) судову систему з власною юрисдикцією. Більшість

законів застосовуються на всій території Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. При цьому існують відмінності.

Основним ключовим документом у ветеранській сфері є «Угода про Збройні Сили». Ця угода передбачає відповідальність нації та держави за гідне ставлення до громадян які проходили чи проходять службу, їхніх сімей. За результатами діяльності в щорічних державних звітах (відповідно до вимог Угоди) описується результат роботи з військовослужбовцями та членами їх родин. По працевлаштуванню, охороні здоров'я, житла, освіти та фінансових консультацій. У 2018 році в країні була прийнята «Стратегія для наших ветеранів» (“The Strategy for our Veterans”). Ця Стратегія розрахована на 10 років ,застосовується по всій території та розповсюджується на всі сфери життя (громадську, корпоративну, благодійну та індивідуальну). Стратегія передбачає наступні напрями системи надання послуг ветеранам: співпраця між організаціями, координація ветеранських служб, збір даних про спільноту , суспільне сприйняття і розуміння, визнання ветеранів .

Відповідно до законодавства Великої Британії, “ ветеран — це будь-яка особа, яка прослужила хоч один день у Збройних Силах Її Величності (регулярних або резервних) або в екіпажі морських суден торгового флоту, які брали участь у визначених законодавством військових операціях” [3,45]. Згідно з даними Міністерства оборони СК в 2022 році у Великій Британії проживало 2 мільйони ветеранів Збройних Сил. Очікується, що до 2028 року це число скоротиться до 1,6 мільйона. Прогнозується, що частка ветеранів працездатного віку зросте з 37% у 2016 році до 44% до 2028 року. Ветеранів-жінок збільшиться з 10% до 13%.

Інтервенція сил НАТО в Афганістан здійснювалася в тому числі і за участю британських військових. Влітку 2021 року Велика Британія офіційно оголосила про виведення всіх британських військ з Афганістану і відповідно – “закінчення військової місії країни в конфлікті, який тривав два десятиліття” [2,4]. В Афганістані служили 150 000 військовослужбовців британських Збройних Сил (457 з яких загинули) [2,6]. Щороку понад 14 тисяч людей залишають ЗС Великобританії набуваючи статусу ветерана.

Забезпечення потреб усіх категорій ветеранів на всіх територіях Королівства здійснюється за рахунок державної політики по ряду напрямків.

Трудова зайнятість. 79% ветеранів працездатного віку Британії (станом на 2017 рік) були працевлаштовані. “Під час завершення служби та переходу до цивільного кар’єрного розвитку військовослужбовців Міністерство Оборони Британії безпосередньо фінансує допомогу у працевлаштуванні ветеранів через співпрацю з неурядовими партнерами, що має назву Кар’єрне Перехідне Партнерство (Career Transition Partnership)” [4,7]. Неурядовий партнер в рамках співпраці з міністерством пропонує якісні та безкоштовні послуги з підбору персоналу. Підтримує тих, хто залишає Збройні Сили протягом двох років від дати звільнення. 86% військових, які залишили службу та скористалася цією послугою в 2018-2019 роках прийнято на роботу протягом шести місяців після звільнення зі Збройних Сил.

Ментальне здоров’я. Департамент охорони здоров’я та соціального забезпечення та Міністерство оборони Британії, місцеві органи влади та сервісні благодійні організації працюють разом. Ціль - покращення показників стану психічного здоров’я для спільноти Збройних Сил. Дослідницькі центри при міністерстві охорони здоров’я проводять дослідження проявів посттравматичного синдрому у військових та ветеранів. Альянс охорони здоров’я ветеранів складається з 49 лікарень і швидкої допомоги в Англії, Шотландії та Уельсі. 100 акредитованих осіб працює в цьому напрямку. Королівський коледж лікарів загальної практики спільно з Національною службою охорони здоров’я розробили відповідну схему акредитації (з метою кращого розуміння специфічних потреб ветеранів та їхніх родин (включаючи сім’ї померлих)) для підготовки лікарів загальної практики.

Попередження злочинності. Уряд Британії зобов’язався надавати підтримку ветеранам, які перебувають у місцях позбавлення волі. Покращити їхнє життя після повернення у суспільство. Міністерство підтримує контакт з начальниками в’язниць, інформує про існуючу підтримку для ветеранів під вартою з боку Служби у справах.

Забезпечення житла. Міністерство житлово-комунального господарства, громад та місцевого самоврядування Сполученого Королівства запровадило різні заходи для покращення доступу до соціального житла для

військовослужбовців та ветеранів. Було вдосконалено законодавство з метою забезпечення житлом важкопоранених військовослужбовців та ветеранів з житловими потребами. Об'єднана мережа з питань бездомності та інформації про бездомних та безпритульних у Великому Лондоні повідомила, що « відсоток тих, хто спав на вулиці в Лондоні будучи громадянами Великобританії і маючи досвід служби у Збройних силах, знизився з 3% у 2017/2018 роках до 2% у 2018/2019 роках [3.8].

Велика Британія має високі показники ефективності реалізації політики підтримки ветеранів. Високий рівень економічного та соціального розвитку дозволяє будувати публічну політику вдосконалення вже існуючих систем надання послуг та практик по адаптації їх до потреб ветеранів. Це створює умови для забезпечення потреб ветеранів та їх реабілітації навіть в умовах ув'язнення. Велика роль при цьому надається міжвідомчій взаємодії та співпраці з громадським сектором (щоб усі можливі послуги для ветеранів були зрозумілими та легкодоступними). Адаптація даного досвіду в Україні дозволить наблизити ветеранську політику до ветеранів та членів їх сімей для підтримки та необхідної допомоги .

Список використаних джерел:

1. Veteran Owned UK [Електронний ресурс] // Official site – Режим доступу до ресурсу: <https://veteran-owned.uk/about/> .
2. Combat Stress [Електронний ресурс] // Official site – Режим доступу до ресурсу: <https://combatstress.org.uk/>.
3. Ex-forces entrepreneurs: How veterans can start and grow businesses [Електронний ресурс] // Startups. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://startups.co.uk/blog/ex-forces-entrepreneurs/> .
4. Veterans' Gateway [Електронний ресурс] // Official site – Режим доступу до ресурсу: <https://www.veteransgateway.org.uk/> .
5. Office for Veterans' Affairs [Електронний ресурс] // UK Government – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-for-veterans-affairs/about>

6. Career Transition Partnership. [Электронный ресурс] // Statistics – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ctp.org.uk/>.
7. Support for UK Veterans [Электронный ресурс] // The Commons Library. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7693/CBP-7693.pdf>.
8. Armed Forces Covenant [Электронный ресурс] // Official site – Режим доступа до ресурсу: <https://www.armedforcescovenant.gov.uk/>.